

A csend őrei

SZAKÁLY SÁNDOR CSENDŐR-ALBUMÁRÓL

*„Legyek a csend őre én is?
Kitűzzem kakastollamat?”*

Mondják: ajándék lónak... de nekem mégis összeszorul a gyomrom, amikor ezt a díszes albumot a kezembe fogom. A borítón haptákban álló két kakastollas vitézről semmi szép vagy jó nem jut az eszembe. Igaz, mit is tudhattam volna róluk fent, Budán, kisgyerekkoromban, a háború első – itt nálunk még békés – éveiben!

Egy alkalommal, ha jól emlékszem, egy pünkösdvasárnap, apám behívott két toprongyos férfit a kertbe. A hintaállványt kellett felállítani. Már végeztek, már a fűben ülve ették a maradékot, amit a szakácsnő kihozott, amikor két csendőr állt meg a kapuban.

Hogy utána mi történt, arra már nem emlékszem pontosan. De az később is gyakran szóba került, hogy megbüntették apát, amiért ünnepnap dolgoztatott. Hát csak így. Többé nem is láttam felénk, Budán csendőröket. Azt pedig még ma sem tudom, vajon honnan szerezték a csákójukra a kakastollakat.

Hallani persze hallottam róluk. Apám, aki gyakran hazajárt a szülőfalujába, azt mesélte, hogy vidéken tartanak tőlük az emberek. Persze mindez csak mende-monda. Az egyetlen kézzelfogható az iskolában tanultam. A háború után feloszlatták a kakastollasokat, akik részt vettek valami egészen hihetetlen szörnyűségben. Ők szedték össze a vidéki zsidókat, akiket aztán marhavagonokban szállítottak el a németek. Vagyis hát félmillió ártatlan élet szárad a lelkükön.

*

Most pedig ez a könyv, hetven évvel a történetek után. Rehabilitációs kísérlet? Öngigazolás? Nem tudom elhessegetni a gondolatot.

Lapozgatom, beleolvasok. Szakály Sándor, mint minden vérbeli történész, óvatoss duhaj. Amit a kezünkbe ad, nem a magyar királyi csendőrség története. Csupán egy statisztikai áttekintés azokról, akik hatvanöt éven át vezették ezt a „közbiztonsági szolgálat ellátására létrehozott katonai szervezetet.” A csendőrség jeles tetteit tehát nem sorolja fel a *Magyar Napló* díszes albuma.

A szervezet felső vezetéséből 126 személy bemutatására kerül sor, 300 sűrű oldalon. A szereplők személyi adatain kívül megtalálható itt a származásra és a neveltetésre (a tanulmányokra) vonatkozó anyag. Az érdekeltek 1945 utáni sorsáról nem sokat tudunk. Többeket börtönbüntetésre ítélték, a 126 személyből a háború végén huszonöt Nyugatra távozott.

Kiadványaikban ezek számolnak be a csendőrség viselt dolgairól. „Nem tudományos igénnyel” – a szerző óvatoss megállapítása szerint. Ez jelen munkáját „a

magyar királyi csendőrség egyik legkényesebb időszakának sajátos megközelítésű elemzésének” tartja. Hát, ami azt illeti, *sajátos elemzés* ez valóban. Hogy mi benne a *kényes*, arra egyetlen félszavas utalást sem talál itt az olvasó.

A vezetők életrajzát fényképek egészítik ki. A felvételeken meglett korú, bajuszos, többnyire erdélyi férfiak néznek velünk farkasszemet. Mosolygós nincsen közöttük, csak egyetlen egy. És én – micsoda találkozás! – éppen ezt az egyet, vitéz Temesvári Endre vezérőrnagyot ismerem!

*

De ez már egy másik történet.

1956-ban, a Forradalom bukása után, nyolcvan ösztöndíjas diákot fogadott be a strasbourgi egyetem. Kint, a Rajna árterében helyeztek el, időbe került, mire észrevettük, hogy odabent, a városban is élnek magyarok. Világháborús menekültek, idegenlégiósok, akik már úgy, ahogy megcsinálták az életüket.

Mi, diákok, nem tartottuk velük a kapcsolatot. De hát volt közöttük, aki még nem törte a magyart. Akivel legalább beszélni lehetett. Mint Temesvári Marci, egy műbútorasztalos. Másra nem is emlékszem. Én csak vele, Marcival beszéltem, hogy úgy mondjam, bizalmasan.

Van egy fényképem, ami a diákothonban készült, valami ünnepélyes alkalommal, két-három évvel '56 után. Ezen már egymás mellett láthatók újak és régiek. Körülálljuk Fenyvesi atyát, a magyar papot.

Marci akkor már kihozatta a szüleit. Az első, az ülő sorban jól látható Temesvári papa, Anna néni, Marci édesanyja, középen pedig, ünnepélyesen – a pap.

Az öregek – úgy emlékszem – nem sokat beszéltek. Vagy mi, a diákok lettünk volna túl hangosak? A bácsi segédmunkás volt az óhazában. Segédmunkás és éjjeliőr. Azután ez a Marci elintézte a papírjaikat. Az, hogy kihozassuk a szüleinket, nekünk, ötvenhatosoknak, eszünkbe se jutott. Mi még haza készültünk, hosszú éveken át. Nyilván úgy, mint a maguk idejében a régiek.

A vezérőrnagy, vitéz Temesvári Endre, 1964-ben halt meg. Strasbourgban temették el, hetvenhárom évesen. De akkor, '64 nyarán, én már lent éltem a trópuson.

*

Itt a vége, mint mondani szokták. Fuss el véle. Ez minden, amit a csendőrségről tudok. Egy öreg éjjeliőr, Marci édesapja. Egy verőfényes pünkösdvásárnap. A hintaállvány. És félmillió marhavagonokba préselt áldozat.

Nem sok, belátom. De még így is, még akkor is, ha kevés, el kell mondanom. Mert mit gondoljanak az utánunk jövők, ha még én, a szemtanú is elbizonytalanodom!

FERDINANDY GYÖRGY